

Vold i nære relasjoner - barna på åstedet

En teoretisk oppgave

BACHELOROPPGAVE (BOPPG30)

Politihøgskolen

2019

Kand.nr: 690 og 691

Antall ord: 8 447

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	3
1.1 <i>Bakgrunn for valg av tema</i>	3
1.1.2 Opplevelse fra praksisåret	3
1.1.3 Politiet som ansiktsløse, navnløse og kjønnsløse	4
1.1.4 Ivaretagelse av barn på åstedet	4
1.2 <i>Problemstilling</i>	5
1.3 <i>Avgrensning</i>	6
1.4 <i>Oppgavens oppbygning</i>	6
1.5 <i>Begrepsavklaringer</i>	7
1.5.1 Vold	7
1.5.2 Vold i nære relasjoner	7
1.5.3 Politiarbeid på stedet	8
2.0 Metode	8
2.1 <i>Forforståelse</i>	9
2.2 <i>Litteratur</i>	9
2.3 <i>Kildekritikk</i>	10
3.0 Hoveddel	10
3.1 <i>Vold i nære relasjoner</i>	10
3.2 <i>Barnets rett til å bli hørt</i>	11
3.3 <i>Operativt politiarbeid</i>	12
3.3.2 Politiarbeid på stedet	13
3.3.3 Avhør på stedet av barn	14
3.4 <i>Tilrettelagte avhør av barn</i>	15
4.0 Drøfting	16
4.1 <i>Avhør på åstedet eller tilrettelagt avhør?</i>	16
4.2 <i>Barnets beste</i>	18

<i>4.3 Polititjenestepersonenes rolle</i>	<i>19</i>
5.0 Avslutning	22
6.0 Litteraturliste.....	24
<i>6.1 Selvvalgt litteratur.....</i>	<i>28</i>

1.0 Innledning

«Ja, politiet kan godt komme (når far slår mor), men de snakker med de voksne.»

(Utdrag fra samtale mellom Fredrik 5 år og Jesper 3 år (Christensen & Persson, 2000, s. 17)).

Sitatet ovenfor viser til en samtale mellom to små barn. Sitatet viser barnas ærlige tanker og syn på politiets arbeid med vold i nære relasjoner. I 2017 ble det registrert 3 700 tilfeller av vold i nære relasjoner i Norge. Fra 2016 til 2017 økte dette tallet med hele 8 prosent (Statistisk sentralbyrå, 2018). Disse tallene gir en indikasjon på hvor stort omfanget av vold i nære relasjoner er i Norge, noe som også påvirker politiets oppdragsmengde. Vold i nære relasjoner er et alvorlig lovbrudd som er lovfestet i straffeloven (2005) § 282, hvor man kan straffes med fengsel i inntil 6 år. Dette er lovbrudd hvor det foreligger offentlig påtale, som vil si at politiet straffeforfølger saken selv om fornærmede ikke har fremmet et slikt krav. Et slikt regelverk viser til alvorlighetsgraden ved vold i nære relasjoner og at dette er noe som må prioriteres av politiet og påtalemyndigheten.

Vold i nære relasjoner rammer mange ulike mennesker i samfunnet, både barn, kvinner, menn og eldre er fornærmede i saker som dette. Det vil inkludere både skyldige og uskyldige parter, hvor en av de uskyldige partene ofte er barna. I Norge er det mange barn som lever med vold i hjemmet. Ved en kartlegging av vold i parforhold, viste resultatet at over halvparten av dem som sa seg utsatt for maktbruk av partner hadde barn selv (Haaland, Clausen & Schei, 2005, s. 66-67). Barn har rett på en oppvekst uten vold og mishandling i hjemmet. Dersom foreldre ikke er i stand til å gi dem denne tryggheten, er det de profesjonelle som må ta ansvaret, herunder politiet (Øverlien & Aas, 2015, s. 10).

1.1 Bakgrunn for valg av tema

1.1.2 Opplevelse fra praksisåret

Som bakgrunn for valg av tema ønsker vi å vise til et utdrag fra en selvopplevd hendelse fra praksisåret. Her opplevde vi hvor lett det er å overse et barn i en familievoldssak;

Vi fikk melding om mulig vold i nære relasjoner, hvor mor hadde blitt slått gjentatte ganger av far. Sønnen på 11 år ringte politiet og sa at han ønsket hjelp. På stedet møtte vi en mor med blodig ansikt og blåmerker på armene. Hun forklarte at dette var noe som hadde pågått i årevis og hun husket ikke presist når det startet. Hun var vant til å bli slått og sparket, og

dette var noe som ofte skjedde på kveldstid. Midt under samtalen åpnet en dør i gangen seg opp, der stod det en gutt med tårer i øynene. Makker gikk bort til gutten, men istedenfor å trøste og trygge ham, sa han at han måtte være på rommet sitt å leke litt mens politiet snakket med mamma og pappa. Da vi var ferdig å snakke med foreldrene, ble det gitt beslutning om pågripelse av far. Vi tok far med ut i bilen og dro fra stedet. Ingen pratet noe mer med gutten. Igjen satt en mor og en sønn. En mor med store fysiske og psykiske skader, og en sønn som med stor sannsynlighet følte seg usynlig og oversett av politipatruljen.

1.1.3 Politiet som ansiktsløse, navnløse og kjønnsløse

Denne hendelsen fikk oss til å stille spørsmål ved politiets arbeid med barn. Hva er det som gjør at barn blir oversett i saker som også angår dem? Hvorfor tar politipatruljen et bevisst valg om å ikke snakke med barnet? Er det grunnet lite kunnskap, latskap, usikkerhet, eller er det en ren tjenesteforsømmelse? Det er vanskelig å finne et fasitsvar på hvorfor det endte som det gjorde i dette oppdraget, men vi ønsker blant annet å bruke studien til Carolina Øverlien (2012) for å belyse mulige svar på hvorfor dette skjedde. Hun er forsker ved Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress, og har gjennomført en forskningsstudie om barn som opplever vold i hjemmet. Studien er basert på 25 barn og unge, og deres historier om volden de har opplevd i hjemmene sine. Ifølge studien opplever barn og unge politiet som ansiktsløse, navnløse og kjønnsløse (Øverlien, 2012, s. 165). De beskriver møtet med politiet som anonymt og med lite fysisk kontakt. Barna klarte ikke å fortelle om politiets personlige trekk, om de var blonde eller mørke, eller om de var snille eller sinte. Barna har generelt sett en opplevelse av å ikke bli sett av politiet på åstedet (Øverlien, 2012, s. 165). Flere av barna i studien er redde for å kontakte politiet i utgangspunktet, ettersom de ofte tror volden er over før de kommer og kan derfor ikke bevise handlingene som har skjedd. I tillegg har flere av barna et inntrykk av at politiet “fanger tyver og sånt”, og dermed ikke kan hjelpe til i deres situasjon (Øverlien, 2012, s. 169). Studien til Øverlien (2012) bekrefter på mange måter det inntrykket vi selv sitter igjen med etter praksisåret i politiet. Vi ønsker dermed å bruke forskningsresultatene hennes for å se nærmere på en problemstilling som fremmer politipatruljens arbeid med barn på åstedet.

1.1.4 Ivaretagelse av barn på åstedet

I vår bacheloroppgave vil vi se nærmere på vold i nære relasjoner med fokus på politiets ivaretagelse av barnet. Gjennom vårt år i praksis i politiet har vi sett mange tilfeller av vold i

nære relasjoner. Vi har vært på oppdrag hvor det har vært vold mellom mor og far, samt vold mellom foreldre og barn. Alle saker er unike, men i samtlige saker som politiet blir kalt ut på, er det politipatruljens oppgave å ivareta personene på åstedet. Veldig ofte er det barn til stede i hjemmet, enten barna har vært utsatt for vold eller vært vitne til det. Dette gjør at politiet også har ansvar for ivaretagelse av barnas rettigheter. Politiet har en plikt til å hjelpe og ivareta barn etter Politiinstruksen (1990) § 12-4. I tillegg har de en plikt til å melde i fra til barnevernet dersom det er grunn til å tro at barn er utsatt for mishandling eller andre former for omsorgssvikt (Barnevernloven, 1992, § 6-4). En slik melding skal videreformidles av den første patruljen på åstedet. Politiet skal i tillegg finne ut om det oppholder seg barn på åstedet, om de har blitt utsatt for vold og eventuelt opprette en anmeldelse (Øverlien, 2012, s. 161).

Politipatruljen har altså en rekke ulike oppgaver som må gjøres på et ordensoppdrag. Til tider har vi opplevd en følelse av urettferdighet og det å ikke strekke til. Vi har kjent på at barn er sårbare og uskyldige mennesker, men som likevel må leve som vitner til volden. Ut fra vår erfaring i praksisåret har vi opplevd gjentatte ganger ved slike oppdrag at det foreligger en viss usikkerhet, kunnskapsmangel og latskap ved oppdrag som gjelder barn i familievoldssaker. Dette dreier seg spesielt om ivaretagelsen og kommunikasjonen med barna. Det er noe vi selv har kjent på, men som også ferdigutdannede polititjenestepersoner med mange års erfaring er usikre på. Det kan også stilles spørsmål ved om en slik handling fra politiets side kan anses som en tjenesteforsømmelse etter plikten til å hjelpe barn i Politiinstruksen (1990) § 12-4.

1.2 Problemstilling

Politiet har en rekke retningslinjer for hva som skal gjøres på ulike ordensoppdrag, likevel kan det være utfordrende å vite hva som er rett og galt i den enkelte situasjonen, og hva som egentlig er det beste for barnet. Da spesielt om man skal gjennomføre avhør på stedet av partene når en av partene er et barn. I tillegg har vi opplevd en usikkerhet rundt barns rettigheter, og hvordan politipatruljen kan ivareta denne. Formålet med vår bacheloroppgave er å se på hvordan og hva som kan minske denne usikkerheten, og vi har dermed valgt følgende problemstilling;

Hvordan kan politipatruljen ivareta barns rettigheter på åstedet i saker som gjelder vold i nære relasjoner?

1.3 Avgrensning

Vold i nære relasjoner er et stort og omfattende tema. For å kunne gå i dybden og svare på problemstillingen vi har valgt, er vi avhengig av å foreta en avgrensning.

Som nevnt i innledningen så ønsker vi å se nærmere på hvordan patruljen i initialfasen kan ivareta barn som lever med vold i nære relasjoner. Initialfasen er den innledende fasen på et ordensoppdrag. Denne fasen omtales som “den gyldne timen” og er den timen der politipatruljen må ta en løpende vurdering av hvilke etterforskningsoppgaver som er viktigst og hvem som skal foreta disse (Bjerknes, Fahsing & Bergum, 2018, s. 21). Det vil ikke legges vekt på andre etterforskningskritt gjort av politiet, annet enn de som direkte er knyttet til barnet.

Etter vergemålsloven (2010) § 2 bokstav b andre setning anses barn som alle under 18 år. I Stortingsmelding nr. 15 står det at “skadevirkningen av å leve i en familie der det forekommer vold mellom voksne, tilsvarer det å bli direkte utsatt for vold” (Justis- og Beredskapsdepartementet, 2013, s. 13). Dette fremkommer også i en høyesterettsdom, Rt-2019-949 avsnitt 22, som slår fast at barn som overværer vold blant sine nærmeste, anses som fornærmet. Vi kommer dermed ikke til å skille mellom barn som har vært direkte utsatt for vold, eller som har vært vitne til dette.

Vi kommer ikke til å gi andre fornærmede enn barna i familievoldssaker oppmerksomhet i vår oppgave. Håndtering av mistenkte vil heller ikke vektlegges i oppgaven. Dette vil føre til at vi mister andre involverte parters syn på volden som er utøvd. Vi velger likevel ikke å trekke de inn, fordi vi ønsker å vektlegge barnets perspektiv og politiets møte med barn. Vi skiller ikke mellom fysisk og psykisk vold. Det legges heller ikke vekt på om volden er utøvd mot mor eller far, eller hvem av disse som er voldsutøver.

1.4 Oppgavens oppbygning

I vår oppgave vil vi starte med å avklare begreper som vil bli brukt for å besvare problemstillingen. Deretter vil vi i metodekapittelet se på valg av litteratur og kildekritikk, samt belyse vår egen forforståelse. I hoveddelen vil vi presentere teori som er relevant for å belyse problemstillingen vår. Vi vil derfor redegjøre for vold i nære relasjoner og barnas

rettigheter, samt politipatruljens arbeid på åstedet. Fokuset i oppgaven er å se på de ulike retningslinjene rundt ivaretagelse av barna på åstedet ved vold i nære relasjoner, da spesielt diskusjonen rundt hvorvidt politipatruljen skal snakke med barna eller ikke, og hva som egentlig er til det beste for barnet.

1.5 Begrepsavklaringer

1.5.1 Vold

For å kunne redegjøre og drøfte vold i nære relasjoner, er vi avhengig av å forstå hva som ligger i begrepet "vold". Vold er et vidt begrep som inneholder mange ulike momenter. Vold defineres av psykolog Per Isdal som handlinger som er relasjonelle, i den forstand at det foregår mellom mennesker. Han definerer begrepet vold som "enhver handling rettet mot en annen person, som gjennom at denne handlingen, skader, smerter, skremmer eller krenker, får den personen til å gjøre noe mot sin vilje eller slutte å gjøre noe den vil" (Isdal, 2000, s. 36). Denne definisjonen er vid og trekker inn flere ulike spektre ved begrepet vold. Vold defineres ofte som bruk av fysisk makt, men ifølge Isdal (2000) må begrepet tolkes videre enn det. Isdal sin definisjon inkluderer både fysisk, psykisk, seksuell, materiell og latent vold (Isdal, 2000, s. 35).

1.5.2 Vold i nære relasjoner

Vold i nære relasjoner er lovfestet i straffeloven (2005) § 282, hvor det følger at den som ved trusler, tvang, frihetsberøvelse, vold eller andre krenkelser alvorlig eller gjentatt mishandler sin nåværende eller tidligere ektefelle eller samboer, sin nåværende eller tidligere ektefelle eller samboers slektning, sin slektning, noen i sin husstand eller i sin omsorg. Andre krenkelser kan eksempelvis være psykisk terror, seksuelle krenkelser og brudd på besøksforbud (Matningsdal, 2019).

I litteraturen er bruken av begrepet varierende. Begrep som familievold, kvinnemishandling, partnervold, mishandling og vold i nære relasjoner brukes gjerne om hverandre. I vår oppgave vil vi forholde oss til begrepet vold i nære relasjoner. Vi vil ikke skille mellom betydningen av disse begrepene.

Vold i nære relasjoner skiller seg fra vanlig vold ved at volden utøves av noen man har en nær relasjon til, og bør håndteres deretter. Volden utøves ofte av dem man bryr seg aller mest om,

samt over lengre tid. Vold i nære relasjoner har dermed en egen lovbestemmelse, i tillegg til en lovpålagt oppfølging fra påtalemyndigheten.

1.5.3 Politiarbeid på stedet

Politiarbeid på stedet (PPS) er den etterforskningen politiet foretar seg i initialfasen av en mulig kriminell handling. Det går ut på at politiet så tidlig som mulig skal innhente og sikre informasjon som kan belyse hva som har skjedd (Bjerknes et al., 2018, s. 379). Dette gjøres blant annet gjennom å ta avhør av involverte parter på stedet, fotografering og sikring av spor (Skarpenes, 2015). Politiarbeid på stedet er vel så relevant i mindre alvorlige saker som kan avgjøres på stedet, som det er i større alvorlige saker. Dette kan begrunnes i at «tidlig iverksetting av søk og sikring minimaliserer tap av spor og informasjon, samtidig som det øker muligheten for sikring av bevis» (Bjerknes et al., 2018, s. 379). I saker som gjelder vold i nære relasjoner kan PPS potensielt sett være avgjørende for videre saksgang. PPS er med på å forsterke og effektivisere etterforskningen, ettersom man får sikret en forklaring på åstedet. Om fornærmede ønsker å trekke anmeldelsen i etterkant av hendelsen, har politiet allerede en forklaring på lyd, noe som vil bidra til å styrke saken.

2.0 Metode

Metoden stiller krav til hvordan vi skal systematisere våre tanker, samt at vi skal bruke og overholde intellektuelle standarder i vår argumentasjon (Dalland, 2017, s. 85). Aubert (1985, s. 196) formulerer metode som en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap. Metoden dreier seg altså om hvordan vi bør gå fram når vi skal innhente eller etterprøve kunnskap (Dalland, 2017, s. 85). Når vi velger en metode er denne førende for hvilken type kunnskap og informasjon vi innhenter. Vi har valgt å skrive en teoretisk oppgave, hvor vi har innhentet informasjon fra kvalitative studier. Kvalitative studier innebærer blant annet intervjuer og observasjoner av folk i hverdagen, med fokus på sosiale mønstre i mindre grupper (Johannessen, Christoffersen & Tuft, 2016, s. 95). Grunnen til at vi velger en slik metode, er for at vi mener dette vil være den metoden som mulig kan besvare problemstillingen vår. Det ville vært fordelaktig å gjennomføre en empirisk studie hvor vi kunne gjennomført ulike undersøkelser, men på grunn av oppgavens omfang og begrensning velger vi heller en teoretisk oppgave.

2.1 Forforståelse

En viktig del av arbeidet som politi er å være objektiv og ikke forhåndsdømme mennesker vi håndterer. Likevel vil de aller fleste ha med seg en forforståelse som kan påvirke oppdraget, både i negativ og positiv forstand. Forforståelse er den oppfatningen man bringer med seg til det materialet en skal tolke (Olsvik, 2013, s. 111). Dette er ofte en ubevisst prosess, hvor vi bruker kunnskap og oppfatninger fra egen erfaring til å tolke det som skjer rundt oss (Johannessen et al., 2016, s. 34). Vi er likevel avhengig av en viss forforståelse for å forstå hva vi står ovenfor.

Som politistudenter har vi gjennom studieløpet dannet oss en forforståelse av temaet vårt, som igjen har påvirket oss til å velge nettopp dette temaet til vår bacheloroppgave. Forforståelsen vår har blitt opparbeidet av både personlige erfaringer og erfaringer fra praksisåret.

Forforståelsen vår er dermed en helhet basert på både oppdrag fra praksisåret, teori fra første og tredje studieår, samt jobb på Statens Barnehus i Oslo. På Statens Barnehus gjennomføres alle tilrettelagte avhør. Statens Barnehus er et tilbud som er etablert for å sikre og ivareta at barn og andre særlig sårbare voksne ikke utsettes for unødige belastninger i forbindelse med politiavhør (Bufdir, 2018). Vi jobber begge som teknikere på Barnehuset ved siden av studiet og får gjennom denne jobben observere mange tilrettelagte avhør av barn og unge. Dette er inntrykk som kan være med å påvirke vår tolkning av temaet og litteraturen.

Forforståelsen vår kan altså påvirke hvordan vi tolker informasjonen vi skal innhente, noe vi gjennom arbeidet med oppgaven må være innforstått med at kan skje. Det kan hende at vi har overfortolket politiets manglende kunnskap om emnet eller at vi vektlegger barns sårbarhet mer enn andre ville gjort. Vi har uansett gjennom hele prosessen vært klar over vår forforståelse og hvordan denne kan påvirke det vi skriver om, noe som har gjort oss fokusert på å være åpen ved innhenting av informasjon og valg av litteratur.

2.2 Litteratur

For å få en bedre oversikt over temaet vold i nære relasjoner startet vi med å innhente bred og generell informasjon om temaet. Vi benyttet oss av Oria, PIA og Google Scholar. Søkeordet "vold i nære relasjoner" gir et treff på nærmere 500 forslag i Oria. Vi var derfor nødt til å konkretisere søket vårt. Dette for å få litteratur som omhandler barn som lever med vold i nære relasjoner, samt barns opplevelse av politipatruljen på åstedet. Vi har brukt søkeord som

“politi + familievold”, “vold i parforhold”, “vold i nære relasjoner + barn”, “vold mot barn”, “politiets møte med barn” og “politiarbeid på stedet”.

Litteraturen som omhandler barn som lever under vold i nære relasjoner er begrenset. Det er likevel noen forfattere som har publisert ulike studier innenfor dette temaet. Vi har valgt å bruke Carolina Øverlien sin bok “Vold i hjemmet - barns strategier” (2012), samt Geir Aas sin bok “Politiet og familievolden” (2014) som hovedkilder for oppgaven vår. Videre har vi benyttet flere Rundskriv fra Riksadvokaten, Norges offentlige utredninger (NOU), veiledning fra Politidirektoratet, samt publikasjoner fra justis- og beredskapsdepartementet. I tillegg har vi brukt pensum fra eget studie på Politihøgskolen.

2.3 Kildekritikk

Når vi skal innhente kilder og avgjøre hvilke kilder vi skal benytte, må vi være kritiske. Det vil si at litteraturen vi bruker må vurderes og karakteriseres (Dalland, 2017, s. 158).

For å belyse oppgaven på best mulig måte har vi tilstrebet å innhente litteratur med ulik vinkling på temaet. Videre har vi forsøkt å innhente litteratur som ikke kun bekrefter våre egne tanker og hypoteser.

Øverlien er forsker ved Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress, og hennes studier blir henviset til i flere bøker. Aas er førsteamanuensis ved Politihøgskolen og har gjennomført flere studier angående temaet. Tekstene vi har brukt av Øverlien og Aas er alle fagfelleverderte artikler, og er derfor kvalitetssikret og er å anse som pålitelige kilder. Både Aas og Øverliens studier er kvalitative studier, som baserer seg på et begrenset antall personer, noe vår oppgave også vil påvirkes av. Det ville dog vært fordelaktig med en kvantitativ undersøkelse å vise til i denne oppgaven, for å kunne belyse et bredere spekter av problemstillingen.

3.0 Hoveddel

3.1 Vold i nære relasjoner

Vold i nære relasjoner er et tema som har fått økt oppmerksomhet de siste årene og er derfor noe politiet setter høyt på sin egen dagsorden (Aas, 2014, s. 14). Myndighetene legger mye ansvar på politiet som en hovedaktør i arbeidet mot vold i nære relasjoner. Tidligere har

politiet vektlagt vold i nære relasjoner som en privatsak, men som et resultat av en rekke nye strafferettslige bestemmelser, er dette nå hendelser politiet daglig må straffeforfølge (Aas, 2014, s. 14). Vold i nære relasjoner er som nevnt vold som utøves mot nåværende eller tidligere familiemedlemmer. Aas nevner barn som en sentral offergruppe for vold i nære relasjoner, hvor han da altså peker på barn som enten blir utsatt for fysisk vold eller som ser og hører voldshandlinger mellom foreldre (Aas, 2014, s. 100). Barn har lenge vært en offergruppe som har blitt viet lite oppmerksomhet. De har ikke blitt anerkjent som en egen offergruppe, ofte fordi de kun er vitner til volden. Som følge av dette omtaler Isdal (2000) denne offergruppen som de usynlige barna. Uttrykket “å ha vært vitne til vold” er lite dekkende for mange barns virkelighet, og vil dermed undervurdere barns faktiske opplevelser. Med dette kan man fastslå at vold mot enten mor eller far, må kunne anses som vold mot barn (Aas, 2014, s. 100).

Det er gjort flere omfattende undersøkelser rundt vold i nære relasjoner og omfanget av dette. Blant annet i den norske landsomfattende kartleggingen av vold i parforhold, fremkom det at over halvparten av alle som sa seg utsatt for maktbruk fra partner, selv hadde barn (Haaland et al., 2005). Videre kom det frem blant respondentene at ved siste voldshendelse, hadde hvert tredje barn vært vitne til hendelsen. Det er også et stort spenn, mellom hva foreldre tror barna oppfatter og hva barna faktisk får med seg. Når foreldre antok at barna sov, viste det seg at barna kunne beskrive detaljert hva som hadde skjedd (NOU 2003: 31, s. 65). På bakgrunn av dette stilles det krav til at også barna som berørte parter har rettigheter. Videre vil vi derfor se på hvilke rettigheter barna på åstedet har i slike saker.

3.2 Barnets rett til å bli hørt

Barns rettigheter stiller sterkt i Norge. I Grunnloven (1814) § 104 fastslås det at barnets beste er et grunnleggende hensyn når det gjelder handlinger som berører barnet. Videre fremkommer det i Barnekonvensjonens artikkel 12 nr. 2 (Barnekonvensjonen, 2003) at barnet skal gis anledning til å bli hørt. De involverte partene skal altså garantere at barnet får gi uttrykk i synspunkter som vedrører barnet, samt vektlegge barnets synspunkter (Myklebust & Holmboe, 2012, s. 109). Barnekonvensjonen er inkorporert i Norge og gjelder dermed som norsk lov (Endringslov til menneskerettsloven mv., 2003).

I utredningen “Retten til et liv uten vold” kommer nettopp disse grunnleggende hensynene frem. Barna har et behov for å bli sett og hørt (NOU 2003:31, s. 66-67). Det understrekes at barna må få muligheten til å fortelle sin historie på sine egne premisser til en person barnet stoler på. Gis de denne muligheten, vil det hjelpe de å få klarhet i situasjonen, som igjen kan føre til at de blir mindre isolerte og triste (NOU 2003:31, s. 67). Uavhengig av om barnet blir avhørt av politiet på stedet eller ved et tilrettelagt avhør, får barnet anledning til å fortelle sin side av saken. Spørsmålet blir imidlertid hva som til enhver tid er det beste for barnet.

Det første møtet med politiet er avgjørende for å trygge barnet og skape tillit til politiet. Grunnlaget for at barnet skal tørre å åpne seg i et senere tilrettelagt avhør blir lagt her (Edwardsen & Berg, 2012, s. 83). Barnet har uansett et behov for informasjon, uavhengig av om det tas avhør på stedet eller ikke (NOU 2003:31, s. 66). Situasjonen barnet har vært vitne til kan ha vært svært dramatisk og skremmende for barnet. Det er derfor viktig at politiet tar seg tid til å forklare hvorfor de gjør som de gjør, og forklarer hva som kommer til å skje videre. Dette er med på å trygge situasjonen for barnet (Aas, 2014, s. 107). Christensen (2000) legger vekt på at dersom man ikke hjelper barnet å tolke og forstå den situasjonen de er i, vil barna lage sine egne fortolkninger. I mange tilfeller vil denne fortolkningen være dårligere fordi barnet har for lite informasjon (Christensen, 2000, s. 54). Dersom barna lager sine egne fortolkninger vil det først og fremst kunne svekke barnets sak og deres rettssikkerhet.

Den innledende fasen i en etterforskning av vold i nære relasjoner, er ofte svært kritisk. Dette fordi det er mange spor som skal sikres og personer som må avhøres. Det operative politiarbeidet vil derfor være avgjørende for hvordan barnet og dets familie blir ivaretatt i den første fasen, ettersom dette vil påvirke potensialet for avdekking og hjelp videre (Edwardsen & Berg, 2016, s. 136).

3.3 Operativt politiarbeid

Det er politiets operasjonssentral som mottar alle henvendelser fra publikum. Det er svært viktig at polititjenestepersonene som mottar henvendelsene etterstreber å innhente så mye informasjon som mulig. Polititjenestepersonen på operasjonssentralen må være oppmerksom på at meldingen kan ha et underliggende budskap, som kan gjøre oppdraget mer alvorlig enn først antatt. Det er disse opplysningene som danner grunnlaget for den videre

oppdragsløsningen, og som må videreformidles til politipatruljen som rykker ut til oppdraget (Edvinsen & Politihøgskolen, 2016, s. 134).

På vei til det aktuelle oppdraget må politiet foreta en situasjonsvurdering. Det vil si at de må gjennomgå situasjonen de står overfor, og hvordan de kan løse denne situasjonen. For å få en best mulig situasjonsvurdering må politiet gjennomføre søk i politiets registre på den aktuelle adressen de skal til, undersøke hvem som bor der og eventuelt om de har vært i kontakt med politiet tidligere (Edvinsen & Politihøgskolen, 2016, s. 138). Dersom informasjonen tilsier at det kan være barn til stede, kan politipatruljen forberede seg på dette på vei til åstedet. De kan for eksempel planlegge hvordan de skal ivareta barna, samt diskutere om det er behov for hjelp fra andre instanser.

Oppdrag politiet reiser ut på er ofte kompliserte og komplekse, da spesielt oppdrag som omhandler vold i nære relasjoner. Et oppdrag som er kodet av operasjonssentralen som «husbråk» kan være alt fra en ufarlig krangel mellom et kjærestepar til grov mishandling i nære relasjoner (Edvardsen & Berg, 2012, s. 70). Den viktigste oppgaven politiet har når de ankommer åstedet er å sikre liv. Dette vil alltid prioriteres foran alle etterforskningshensyn. Så fort det lar seg gjøre er det viktig at politiet begynner med etterforskningsmessige oppgaver som kan kartlegge om det dreier seg om en ufarlig krangel, eller om det faktisk dreier seg om mishandling i nære relasjoner (Bjerknes et al., 2018, s. 381). Etterforskningsoppgavene politipatruljen foretar seg på åstedet kalles innad i etaten for “politiarbeid på stedet”. Dette er en sentral del av det operative politiarbeidet.

3.3.2 Politiarbeid på stedet

I 2015 ble politiarbeid på stedet (PPS) innført som en del av politireformen. PPS innebærer at politipatruljen skal etterforske mer og ferdigstille flere oppgaver på åstedet. Dette argumenteres med at det er større sjanse for å oppklare et lovbrudd dersom etterforskningen iverksettes så tidlig som mulig etter lovbruddet. Målet med PPS er å innhente informasjon som samlet kan belyse hva som har skjedd og om noen kan straffes for dette (Bjerknes et al., 2018, 379). Informasjonen innhentes blant annet gjennom å ta bilder og ransake åstedet. En svært viktig oppgave er å identifisere hvem de involverte partene er. Disse partene kan inneha masse informasjon som er viktig for den videre etterforskningen. Politiet bør derfor ta avhør av de involverte partene (Bjerknes et al., 2018, s. 381).

Å ta avhør på åstedet er en sentral arbeidsoppgave for politipatruljene. Dette effektiviserer etterforskningen, samtidig som den ivaretar informasjonen best mulig. Det er rett etter en hendelse vi husker best. Da sitter det vi har opplevd friskt i minnet, og det er større sjanse for en mer detaljert og nøyaktig forklaring. Videre minimeres faren for at personen som avhøres påvirkes av andre eller tilpasser sin forklaring mot annen informasjon i saken (Bjerknes et al., 2018, s. 383). Selv om avhør på stedet ofte vil være det mest gunstige i de fleste tilfeller, kan det derimot stilles spørsmål ved om det samme gjelder når en av partene er et barn. Vi vil videre redegjøre for hvilke retningslinjer som gjelder ved avhør av barn på åstedet.

3.3.3 Avhør på stedet av barn

I saker som omhandler mishandling i nære relasjoner er ikke alltid volden synlig. For å kartlegge hva som har skjedd er politiet derfor avhengig av at de involverte partene gir denne informasjonen til politiet (Edvardsen & Berg, 2012, s. 76). For mange er mishandling i nære relasjoner et intimt og vanskelig tema å snakke om. Den kan bære preg av skam, redsel og usikkerhet. Det er derfor ikke sjeldent at partene ikke ønsker å forklare seg overfor politiet (Edvardsen & Berg, 2012, s. 77).

Ofte vil barn være en involvert part i en straffesak. Det er mange spor som skal sikres og personer som må avhøres. Det er dermed avgjørende hvordan politiet ivaretar barnet og dets familie i den første fasen, ettersom dette vil påvirke potensialet for avdekking og hjelp videre, og ikke minst skape en viktig tillitserklæring mellom politiet og de berørte parter. Det vil være viktig å sikre uberørte kriminaltekniske bevis og avhør i den første fasen, før det er mulig å påvirke forklaringene. Dette gjelder spesielt barns forklaringer, fordi barn blir mer utsatt for påvirkning i ettertid og det ofte går lang tid før de får muligheten til å gjennomføre et tilrettelagt avhør (Bjerknes et al., 2018, s. 392). Det er en realitet at det er knappe ressurser og lite kapasitet i politidistriktene, noe som gjør at ventetiden til de tilrettelagte avhørene til tider kan bli lang. Faren er at barnet kan bli påvirket av familie, samt at minnet og hukommelsen kan svekkes (Edvardsen & Berg, 2016, s. 136).

Etter straffeprosessloven (1981) § 239 skal det gjennomføres tilrettelagte avhør av barn under 16 år, men dersom barnet sitter inne med kritisk informasjon som er nødvendig å innhente i forhold til den videre saksgangen, kan politiet gjennomføre et avhør av barnet på stedet (Bjerknes et al., 2018, s. 392). Dette understrekes i direktiver og retningslinjer for tilrettelagte avhør, skrevet av Riksadvokaten i 2015. Riksadvokaten påpeker at det kan tas avhør av barn

på stedet når det av etterforskningshensyn eller av hensyn til barnet vil være uforsvarlig å avvente et avhør (Riksadvokaten, 2015, s. 5).

Bestemmer politiet seg for å ta et avhør av barnet på stedet, er det svært viktig at rettssikkerheten til barnet ivaretas. Avhøret må minimum dokumenteres med et lydopptak, barnet må forstå de formelle bestemmelsene, og en verge/tiltropsperson må være til stede. Det må tilstrebes å påvirke barnet minst mulig ved å stille få og åpne spørsmål (Bjerknes et al., 2018, s. 292). Til tross for dette er hovedregelen som nevnt at alle avhør av barn og særlige sårbare voksne skal tas som tilrettelagt avhør på Barnehuset (Straffeprosessloven, 1981, § 239).

3.4 Tilrettelagte avhør av barn

Tilrettelagte avhør av barn er et ledd i etterforskningen til politiet, hvor Statens Barnehus har hovedansvaret for å tilrettelegge avhøret slik at den avhørte får forklare seg på best mulig måte. De ansatte ved barnehusene skal veilede den som gjennomfører avhøret, med både barne- og helsefaglige innspill (Politiet, 2018, s. 53).

I 2017 ble det gjennomført 5 851 førstegangsavhør av barn i Norge, hvor 36 % var knyttet til seksuallovbrudd og 59 % til voldslovbrudd (Politiet, 2018, s. 53). Det er en stadig utvikling i politiets fokus på avhør av barn og tilrettelagte avhør. I 2015 kom det endringer i straffeprosessloven angående dette, hvor dommeravhøret ble erstattet med tilrettelagt avhør. Det er ikke lenger en dommer som trenger å observere avhøret, ettersom det nå er en påtalejurist som har ansvaret for dette. Ansvaret for avhøret ble altså overført fra domstolene til politiet. I tillegg ble det pålagt at alle avhør som blir tatt av barn og andre særlig sårbare voksne, skal være tilrettelagte avhør og gjennomføres på et barnehus. Dette gjelder i saker som seksualforbrytelser, kjønnslemlestelser, vold i nære relasjoner, drap eller kroppsskade (Justis- og Beredskapsdepartementet, 2015). Endringene skulle først og fremst styrke barns og særlig sårbare voksnes rettssikkerhet. Avhører i de tilrettelagte avhørene er politietterforskere med særlig utdanning i avhør av barn, som har fokus på å oppfylle de krav som er satt av straffeprosesslovens § 239 (Myklebust & Holmboe, 2012, s. 107). Det ble også satt krav om frist for å gjennomføre tilrettelagte avhør på 1-3 uker, noe som Politidirektoratet har hatt et særlig fokus på siden lovendringen i 2015 (Politiet, 2017, s. 2).

De tilrettelagte avhørene skal være med å sikre rettssikkerheten til barn og særlig sårbare voksne. Avhørene skal tilpasses hver enkelt og deres behov. Alle avhørene på Barnehuset blir tatt opp på lyd og bilde, slik at det senere kan spilles av i retten om nødvendig. Dette gjør at barn eller særlig sårbare voksne, slipper å møte i retten for å forklare seg på nytt (Myklebust & Holmboe, 2012, s. 107). Det kan tenkes at det vil være svært belastende for et barn å forklare seg i retten hvor mor eller far er til stede som tiltalt, noe barnet vil slippe om det gjennomføres et tilrettelagt avhør. Hva vil derimot være det beste for barnet? Og hva burde politipatruljen gjøre for å ivareta barnets rettigheter på åstedet?

4.0 Drøfting

4.1 Avhør på åstedet eller tilrettelagt avhør?

Oppdrag som omhandler mishandling i nære relasjoner er ofte komplekse og sammensatte. Det er ikke uvanlig at man kommer inn i et hjem hvor det tydelig har vært utøvd vold, men ingen av partene ønsker å forklare seg. En forklaring fra eventuelle barn kan derfor være avgjørende for at politiet kan danne seg et bilde av hva som har skjedd på stedet. En kjent problemstilling hos politipatruljen er da om det skal tas avhør eller ikke av barna, og eventuelt innenfor hvilke retningslinjer og rammer. Burde man gjennomføre avhør av barn på åstedet, eller burde man vente til et tilrettelagt avhør på Barnehuset?

Det har de siste årene vært stort fokus på barnet i saker som omhandler vold i nære relasjoner. Til tross for det økte fokuset har vi etter ett år i praksis erfart at det er stor usikkerhet i hvordan man skal forholde seg til et barn i slike saker. Retningslinjer og lovverk som omhandler samtaler og tilrettelagte avhør av barn er motstridende, noe som underbygger usikkerheten til mange polititjenestepersoner.

Det er flere ulike retningslinjer og lovverk politiet skal følge når det kommer til dette dilemmaet. I Riksadvokatens rundskriv "Familievold" fra 2008, henviser han til straffeprosessloven (1981) § 239 hvor det følger at tilrettelagt avhør skal benyttes ved avhør av barn under 16 år. I tillegg presiserer han at alle avhør av barn må vurderes gjennomført som dommeravhør (tilrettelagt avhør). Han er klar på at den mest skånsomme måten å avhøre et barn, vil være gjennom et tilrettelagt avhør slik at barnet ikke behøver å forklare seg mer enn en gang (Riksadvokaten, 2008, s. 6). Disse føringene fra Riksadvokaten (2008) kan gi en

indikasjon på at alle avhør av barn skal tas tilrettelagt på Barnehuset, og ikke av politipatruljen på åstedet. Likevel skriver Riksadvokaten i sitt brev fra 2014 at det eksisterende regelverket *ikke* skal være til hinder for at patruljen gjennomfører et avhør på stedet, så lenge det blir gjennomført etterfølgende tilrettelagt avhør (Riksadvokaten, 2014, s. 2).

I Politidirektoratets veiledning fra 2009 oppfordres derimot politipatruljene til å spørre barna åpne spørsmål for å få klarhet til saken, samt at de må være klar over at dette kan være den eneste muligheten barnet har til å fortelle hvordan han eller hun faktisk har det (Norge Politidirektoratet, 2009, s. 28). Det samme vektlegger Riksadvokaten i sitt brev “Avhør av barn” fra 2014. Her skriver Riksadvokaten at en innledende samtale med barnet i forbindelse med utrykning er greit, og at politiet må kunne spørre om hva som har skjedd, hvem gjerningspersonen er, hvor det skjedde og lignende (Riksadvokaten, 2014, s. 2). Han presiserer likevel at “presamtaler” med barnet på åstedet *ikke* er greit, noe som kan forveksles med innledende samtaler. Han skriver at flere politidistrikt har innført “presamtaler” for å avklare behov for tilrettelagt avhør, men Riksadvokaten mener dette er problematisk med tanke på at barna ikke får oppgitt sine prosessuelle rettigheter og plikter (Riksadvokaten, 2014, s. 2).

Samlet sett vil føringene fra henholdsvis Riksadvokaten og Politidirektoratet gi ulike føringer på hvorvidt man skal gjennomføre avhør av barn på stedet eller ikke. Dette er føringer som alle polititjenestepersoner skal forholde seg til og følge, men som i dette tilfellet trolig vil skape mer forvirring og usikkerhet, enn kunnskap og trygghet. I verste fall vil dette være med på å skape en så stor usikkerhet blant polititjenestepersonene, at de unngår å prate med barna på åstedet i familievoldssaker, nettopp fordi de ikke vet hva de har lov til å gjøre og ikke. Dette kommer også tydelig frem i Øverlien (2012) sin studie av barn som har blitt utsatt for vold. I studien hennes viser hun som nevnt til at barna som har møtt politiet i denne sammenhengen, har opplevd dem som ansiktsløse, navnløse og kjønnsløse (Øverlien, 2012, s. 165). Denne studien viser at barna har et behov for å bli sett, et behov for at noen prater med dem og et behov for at de også får bruke sin stemme.

Det kan dermed diskuteres om det bør tas avhør på stedet av barna eller avvente til et tilrettelagt avhør for å ivareta deres rettigheter på best mulig måte. Ved å ta avhør på stedet vil barna trolig føle seg mer sett, og de vil få et tettere bånd til polititjenestepersonene på åstedet,

noe barna i Øverlien (2012) sin studie etterlyser. I tillegg er ventetiden for tilrettelagt avhør ofte på mer enn en uke, noe som gjør at barna har mulighet til å bli påvirket før deres tilrettelagte avhør på Barnehuset, samt at hukommelsen kan bli svekket (Edwardsen & Berg, 2016, s. 136). Om det gjennomføres et avhør på stedet, er dette også noe flere politispesialister ser på som en fordel, fremfor en ulempe i forkant av det tilrettelagte avhøret. På denne måten kan det tilrettelagte avhøret bygge på samtalen barnet har hatt med politipatruljen på åstedet (Øverlien & Aas, 2015, s. 8). Derimot vil muligens et tilrettelagt avhør i etterkant ivareta barnas rettigheter i større grad. Ved et tilrettelagt avhør får barna grundigere oppfølging, samt sine rettigheter og plikter forklart av en politispesialist. I tillegg vil de få oppfølging av ulike instanser, herunder Barnehuset, barnevern og helsepersonell. Videre vil vi drøfte hva som er å anse som barnets beste i denne situasjonen. Burde politipatruljen *kun* gjennomføre et tilrettelagt avhør slik at barnet blir ivaretatt av personer som har kompetanse innen fagfeltet? Eller er et avhør på stedet å foretrekke?

4.2 Barnets beste

Hvordan kan egentlig politipatruljen ivareta barnas rettigheter på åstedet? Barna må først og fremst gis muligheten til å fortelle om det som har skjedd til en voksen som har mulighet til å følge opp barnet videre (NOU 2003:31, s. 66). Det vil selvfølgelig være fordelaktig om denne kommunikasjonen foretas av en person som innehar en kompetanse innen kommunikasjon med barn. Det vil derimot ikke alltid være polititjenestepersoner som innehar denne kompetansen på åstedet, samt er det ikke sikkert polititjenestepersonene skal ha noe å gjøre med den videre saksgangen. Er det da en viss fare for at barnet føler seg sviktet av polititjenestepersonene og politiet? Dersom politiet ikke klarer å skape rammer som trygger barnet til å fortelle om volden, kan dette føre til at barnet bringes til taushet (Mevik & Edwardsen, 2016, s. 59).

Hensikten med å gjennomføre et tilrettelagt avhør av barnet er at barnet skal ivaretas på best mulig måte. Barnet skal ivaretas av personer som har kompetanse innen fagfeltet og som har spesialisert seg i hvordan kommunisere med barn (Myklebust & Holmboe, 2012, s. 107). Problemet blir derimot om ventetiden frem til det tilrettelagte avhøret blir for lang. Etter straffeprosessloven (1981) § 239 bokstav e er det lengstefrister på én, to og tre uker for gjennomføring av tilrettelagte avhør, avhengig av blant annet hva slags straffebud saken omhandler. Barnet kan bli påvirket dersom foreldre eller andre voksne snakker med barnet før

det tilrettelagte avhøret. Dette kan i verste fall være med på å svekke barnets troverdighet (NOU 2006:10, s. 142). På grunn av dette anbefales det at barnet ikke snakker med foreldre eller andre om saken før det er gjennomført et tilrettelagt avhør. Ventetiden frem til det tilrettelagte avhøret kan være vanskelig for barnet. Dersom ventetiden blir for lang, kan det tenkes at dette ikke vil være til barnets beste. I slike alvorlige saker er det viktig at barnet får sakkyndig hjelp i tide for å unngå psykiske skader (NOU 2006:10, s. 142).

Else Christensen finner at det sjeldent snakkes med barna på stedet om volden som har foregått i hjemmet. Barna får derfor i mindre grad mulighet til å snakke ut om de traumatiske erfaringene med en voksen (Christensen, 2000, s. 52). Dette er en eldre kilde og det kan tenkes at ting har bedret seg per nå, likevel underbygges Christensens funn av Øverlien (2012) sin studie hvor kun to av de 25 barna erfarte at politiet snakket med dem på åstedet.

De 25 barna Øverlien (2012) intervjuet i sin studie er tydelige på at politiet møtte dem med en slags anonymitet. Ingen av polititjenestepersonene satte seg på huk foran barna og ingen av dem hadde fysisk kontakt, noe som kan tyde på en nedprioritering av barna fra politipatruljens side. Uavhengig av om det gjennomføres et avhør på stedet eller ikke, er barna tydelige på at det viktigste for dem er at de blir sett. Dersom dette ikke er tilfellet vil politiet bli sett på som ansiktsløse, navnløse og kjønnsløse (Øverlien, 2012, s. 164). I tillegg trekker Edvardsen & Berg (2016, s. 138) frem at resultatene til Øverlien (2012) viser til mangler fra politiets side når det gjelder fokus på barnet og den profesjonelle tilnærmingen. Samt at dette handler om at barns grunnleggende rettigheter ikke blir ivaretatt, noe som representerer brudd på barns menneskerettigheter og rettssikkerhet. Til tross for et lovverk som tydelig sier at politipatruljen skal ivareta barns rettigheter til enhver tid, viser det seg at det er en stor usikkerhet rundt denne ivaretagelsen. På grunnlag av dette kan det tenkes at barnets beste vil være å gjennomføre et avhør på stedet, eller i det minste se og snakke med barnet på åstedet. Polititjenestepersonenes rolle vil uansett være avgjørende for om barna vies oppmerksomhet eller ikke.

4.3 Polititjenestepersonenes rolle

En mulig forklaring på vår problemstilling kan også sees på ved hjelp av Liv Finstad sine undersøkelser av politipatruljer i Oslo. Finstad (2000) skiller i sin tekst på hva som regnes som "egentlig politiarbeid" og hva som ikke er det. Ifølge Finstad består det egentlige

politiarbeidet av bilpatrolje, jakt og mørket (Finstad, 2000, s. 98). Det vil si at om patruljen får en fange i løpet av vekten, anses det som en god vakt (Finstad, 2000, s. 96). Ifølge Granér (2014, s. 141) er det ulike kriterier for hva han definerer som ordentlig politiarbeid. Et av disse punktene er at politiarbeidet må inneholde dramatik. Samt at det er i disse situasjonene politiet kan utnytte sin profesjonelle kompetanse, trening og utdanning, samt utstyret, fysikken og maktmidlene. I forlengelse av dette, kan man diskutere om dette har en påvirkning på politipatruljens ivaretagelse av barna på åstedet. Det kan tenkes at samtaler med barn på et åsted, ikke vil være like attraktivt for polititjenestepersonene. Granér (2014, s. 141) vektlegger også at politiarbeidet må resultere i en pågripelse for at det skal anses som ordentlig politiarbeid. Er det dermed slik at politipatruljen føler de har løst oppdraget på en god måte så lenge de har pågrepet far som har slått mor og barn? At så lenge de har pågrepet noen, så kjennetegner de dette som bra oppdragsløsning?

For mange polititjenestepersoner er det ikke til å legge skjul på at fokuset er størst på det som Finstad (2000) omtaler som “det egentlige politiarbeidet” (s. 98). Mange vil nok si seg enig i at det er de oppdragene som gir mest spenning i arbeidshverdagen. Slike oppdrag krever en enorm konsentrasjon, handlekraft og styrke, mens oppdrag som angår barn gjerne ikke krever de samme evnene fra en polititjenesteperson. Vår erfaring er at barna på åstedet ofte kommer i andre rekke, og at politipatruljen er mer opptatt av de voksnes forklaring. Vil det da si at oppdrag med barn er mindre viktig? Eller kan politiarbeidet dreie seg om flere spektrere, enn kun det spenningsøkende politiarbeidet? Hvis man som politi skal være i stand til å bekjempe en potensielt farlig gjerningsperson med skytevåpen, burde man da også kunne snakke med et barn som lever med vold i nære relasjoner?

Øverlien og Aas (2015, s. 10) har intervjuet 24 polititjenestepersoner i Norge angående vold i nære relasjoner. I studien kom det frem flere ulike synspunkt på ivaretagelse av barn på åstedet. Flere av synspunktene bekrefter holdningene rundt det egentlige politiarbeidet og hvorfor det å prate med barn kan være utfordrende. Én uttalte at hun har opplevd at sine egne kollegaer ikke har snakket med barna på åstedet i en nødssituasjon. I tillegg mente hun at det virker som om politipatruljene ofte er redd for å snakke med barna. Dette er noe som kan være en mulig forklaring på hvorfor polititjenestepersoner vegrer seg for å prate med barna. Dette styrker også Øverlien (2012) sine resultater om at politiet oppleves som ansiktsløse, navnløse og kjønnsløse. Er politiet redd for å prate med barna, er det ikke noen tvil om at de vil oppleves slik som Øverlien (2012) viser til. Flere av polititjenestepersonene i studien sier

at de lar være å snakke med barna fordi de mener det er en stor påkjenning for barna at de må prate med politiet på denne måten. Ettersom dette ofte resulterer i at de “sladrer” på en av foreldrene sine, og dermed kan de kjenne på en skyldfølelse overfor hendelsen. Her vektlegger derimot Øverlien og Aas viktigheten av å informere foreldrene og barna på åstedet om at politiet er pliktig å snakke med barna for å finne ut hva de har opplevd. På denne måten vil ansvaret flyttes fra barnet over på politiet (Øverlien & Aas, 2015, s. 9).

En spesialist innenfor fagfeltet ble også intervjuet. Hun la vekt på at barnet er et offer selv om det ikke har blitt utsatt for vold, samt at alle ofre har en rett til å bli hørt. Videre fortalte hun at spesialister på fagfeltet heller satt pris på at politipatruljen hadde en samtale med barnet på stedet, slik at det tilrettelagte avhøret kunne bygge på den første samtalen. På grunnlag av dette mente hun at det ville være en tjenesteforsømmelse å la være og prate med barnet (Øverlien & Aas, 2015, s. 8). Som politi har man også en plikt til å hjelpe barn etter blant annet Politiinstruksen (1990) § 12-4. Om man velger å la være å snakke med barnet, velger man også vekk barnets rett til å bli hørt og deres mulighet til å fortelle hva de selv har opplevd. I tillegg kan det stilles spørsmål ved om dette er å anse som en tjenesteforsømmelse fra politiets side. Tar man et bevisst valg om å ikke hjelpe barnet, vil dette stride i mot flere lover og retningslinjer som sier det motsatte. Politiet kan være den første instansen barnet har kontakt med angående volden i hjemmet. Det kan dermed tenkes at om barnet opplever å bli oversett i en slik situasjon, vil det vegre seg for å kontakte politiet ved en senere anledning. Skal polititjenestepersoner la sin egen redsel og usikkerhet ødelegge for barnets rettssikkerhet?

Til tross for denne usikkerheten, er det ingen tvil om at politiet er nødt til å ivareta og se barna på åstedet. Barna er ikke passive observatører til familievolden, men mennesker som opplever kriminaliteten på aller nærmeste hold. De kan ha informasjon og detaljer som vil være svært verdifulle for politipatruljen. Politipatruljen må være i stand til å se forbi hva som er det “egentlige politiarbeidet”, og se at de kan dra nytte av å snakke med barna på et åsted for å styrke den aktuelle saken (Øverlien & Aas, 2015, s. 12). I tillegg vil åpenhet rundt temaet være med på å hjelpe barna til å åpne seg. Unngår alltid politipatruljen å prate med barna, vil dette kunne oppleves som at vold i nære relasjoner er et tabubelagt tema og ikke noe man skal snakke høyt om (Øverlien & Aas, 2015, s. 9). Dette vil igjen være med på å forme barna og påvirke dem i hvilken grad de ønsker å åpne seg for politiet ved en senere anledning, herunder i det tilrettelagte avhøret.

5.0 Avslutning

Gjennom vår oppgave har vi gjennomgående forsøkt å belyse hvordan politipatruljen kan ivareta barns rettigheter på åstedet i saker som gjelder vold i nære relasjoner. Dette har vi gjort gjennom redegjørelse av relevant teori, samt drøftelse av retningslinjene for ivaretagelse av barna på åstedet med fokus på politipatruljens rolle. Gjennom arbeidet med denne bacheloroppgaven ser vi at ivaretagelsen av barna på åstedet er et komplekst problem i politietaten. Det er mange faktorer som skal stemme, og en god oppdragsløsning avhenger både av blant annet politipatruljen selv, retningslinjer, kunnskap og oppdragets omfang. Det er flere polititjenestepersoner som har ytret sin usikkerhet, og det er noe uenighet rundt hvordan barns rettigheter bør ivaretas. Vi har drøftet forskjellen på avhør på stedet og tilrettelagt avhør, barnets beste og polititjenestepersonene sin rolle. Resultatet fra Øverlien (2012) sin studie om at politiet anses som ansiktsløse, navnløse og kjønnsløse har vært en grunnstein i denne oppgaven. Vårt ønske har vært å belyse hvorfor politiet blir omtalt på denne måten, og hvordan politiet kan ivareta barnas rettigheter på en bedre måte.

Det viser seg at det finnes motstridende retningslinjer for ivaretagelsen av barn og dermed virker en individuell avgjørelse nesten avgjørende. Tilsynelatende har Riksadvokaten og Politidirektoratet ulike føringer for politiets arbeid med barn, og politipatruljene sin usikkerhet kan muligens begrunnes av de ulike retningslinjene. Det foreligger likevel en hovedregel som politiet alltid skal følge; at alle avhør av barn skal foretas som tilrettelagt avhør. Det kan uansett være at det er muligheten for å ta et avhør på stedet, som skaper denne usikkerheten blant polititjenestepersonene. Det bør på grunnlag av dette vurderes om det trengs nye, tydelige føringer på hva politipatruljen bør og skal gjøre på åstedet for å ivareta barns rettigheter. Det ser ut til at mye kan skyldes i kunnskapsmangel og muligens lav interesse for fagfeltet. Om arbeid med barn i tillegg ikke anses som “det egentlige politiarbeidet”, vil dette trolig være en dårlig forutsetning for en god ivaretagelse av barna. Derimot kan det tenkes at ved økt kunnskap om fagfeltet, vil også interessen øke hos polititjenestepersonene. Motivasjonen for å se og prate med barna kan forsterkes, og at politipatruljen på denne måten kan ivareta barns rettigheter på en bedre måte.

Samlet sett vil viktigheten av å se barnet på åstedet veie tyngst. Til tross for usikkerhet og forvirring, må en polititjenesteperson alltid vektlegge barnets beste og dets rettigheter i enhver situasjon. Om dette er å avhøre barnet på stedet eller ikke, vil ikke være avgjørende. Sett bort

fra avhørssituasjonen, vil polititjenestepersonen uansett ha en lovpålagt plikt til å følge opp barna på åstedet og følge opp deres rett til å bli hørt. At barn vokser opp i et voldelig hjem er uakseptabelt og er å anse som en grov omsorgssvikt. Det er samfunnet og derav blant annet politiet sin jobb å ivareta barns rettigheter, samt sikre at de ikke skal leve videre med volden (NOU 2003:31, s. 67). Hver situasjon og hvert barn fortjener dermed å bli tatt på alvor og få nødvendig oppfølging, på grunnlag av barnas menneskerettigheter og rettssikkerhet. Politiet bør dermed gjøre nødvendige endringer i arbeidet sitt, slik at de ikke lenger oppfattes som ansiktsløse, navnløse og kjønnsløse.

6.0 Litteraturliste

Aas, G. (2014). *Politiet og familievolden*. Oslo: Universitetsforlaget.

Aubert, V. (1985). *Det skjulte samfunn*. Oslo: Universitetsforlaget.

Barnekonvensjonen. (2003). *FNs konvensjon om barnets rettigheter: Vedtatt av De Forente Nasjoner den 20. november 1989, ratifisert av Norge den 8. januar 1991: Revidert oversettelse mars 2003 med tilleggsprotokoller*. Oslo: Barne- og familiedepartementet.

Barnevernloven. (1992). Lov om barneverntjenester (LOV-1992-07-17-100).

Bjerknes, O., Fahsing, I., & Bergum, U. (2018). *Etterforskning : Prinsipper, metoder og praksis*. Bergen: Fagbokforlaget.

Bufdir. (2018). Statens Barnehus. Hentet 12.03.19 fra:

https://www.bufdir.no/Barnevern/Fagstotte/samarbeid_politi_barnevern/Roller/Barnehus/

Christensen, E. (2000). En oppvekst med vold. I L. Persson (Red.), *Når mor får bank – en mosaik om barn i voldsramte familier* (s. 27-55). København: Sosialt Udviklingscenter SUS.

Christensen, E & Persson, L. (Red.). (2000). *Når mor får bank - en mosaik om barn i voldsramte familier*. København: Sosialt Udviklingscenter SUS.

Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving* (6. utg. ed.). Oslo: Gyldendal akademisk.

Edvardsen, O & Berg, C. (2012). Oppdrag “husbråk”. Med fokus på barnet. I P. Lagestad (Red.), *Kommunikasjon og konflikthåndtering : Publikumsrettet arbeid i et politifaglig perspektiv*. Oslo: Gyldendal akademisk.

Edvardsen, O. & Berg, C. (2016). Politiets møte med barn : Første fase i etterforskning. I K. Mevik, O. G. Lillevik & O. Edvardsen (Red.), *Vold mot barn*. (s. 135-152). Oslo:

Gyldendal akademisk.

Edvinsen, K., & Politihøgskolen. (2016). *Ordenstjeneste* (3. utg. ed.). Oslo: Vett & viten.

Endringslov til menneskerettsloven mv. (2003). Lov om endringer i menneskerettsloven mv. (innarbeiding av barnekonvensjonen i norsk lov) (LOV-2003-08-01-86). Hentet fra: <https://lovdata.no/dokument/LTI/lov/2003-08-01-86>

Finstad, L. (2000). *Politiblikket* ([En Pax-bok]). Oslo: Pax.

Granér, R. (2014). Selvstendige sheriffer eller lojale byråkrater - om patruljerende politis yrkeskultur. I P. Larsson, H. Gundhus & R. Granér (Red.), *Innføring i politivitenskap*. (s. 134-152). Oslo: Cappelen Damm akademisk.

Grunnloven. (1814). Kongeriket Norges Grunnlov, gitt i riksforsamlingen på Eidsvoll den 17.mai 1814 (LOV-1814-05-17).

Haaland, T., Clausen, S., & Schei, B. (2005). *Vold i parforhold - ulike perspektiver : Resultater fra den første landsdekkende undersøkelsen i Norge* (Vol. 2005:3, NIBR-rapport (Oslo : 2002- : trykt utg.)). Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning.

Isdal, P. (2000). *Meningen med volden*. Oslo: Kommuneforlaget.

Johannessen, A., Christoffersen, L., & Tufte, P. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (5. utg. ed.). Oslo: Abstrakt.

Justis- og Beredskapsdepartementet. (2013). *Forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner: Det handler om å leve*. (Meld. St. 15 2012-2013). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/1cea841363e2436b8eb91aa6b3b2d48e/no/pdfs/stm201220130015000dddpdfs.pdf>

Justis- og Beredskapsdepartementet. (2015, 2.oktober). *Nytt regelverk om avhør av barn og*

- sårbare fornærmede og vitner*. [Pressemelding]. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/nytt-regelverk-om-avhor-av-barn-og-sarbare-fornarmede-og-vitner/id2455240/>
- Matningsdal, M. (2019, 1. januar). Kommentrar til straffeloven. Hentet i Norsk lovkommentar, 20.mars 2019. Hentet fra <https://min.rettsdata.no/#/Dokument/gL20050520z2D28z2EK25?directHit=1&dq=straffelovn¬eid=gN20050520z2D28z2E1808>
- Mevik, K. & Edvardsen, O. (2016). Barns rett til beskyttelse og medbestemmelse - med utgangspunkt i barnekonvensjonen. I K. Mevik, O. G. Lillevik & O. Edvardsen (Red.), *Vold mot barn* (s. 52-67). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Myklebust, T & Holmboe, M. (2012). Kommunikasjon med barn i et polisiert perspektiv. I P. Lagestad (Red.), *Kommunikasjon og konflikthåndtering : Publikumsrettet arbeid i et politifaglig perspektiv* (s. 89-111). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Norge Politidirektoratet. (2009). *Politiets arbeid med vold i nære relasjoner : En veiledning fra Politidirektoratet* (Vol. 2009/01, POD publikasjon (trykt utg.)). Oslo: Politidirektoratet.
- NOU 2003:31. (2003). *Retten til et liv uten vold - Menns vold mot kvinner i nære relasjoner*. Oslo: Statens forvaltningstjeneste, Informasjonsforvaltning.
- NOU 2006:10. (2006). *Fornærmede i straffeprosessen - nytt perspektiv og nye rettigheter*. Oslo: Departementenes servicesenter, Informasjonsforvaltning.
- Olsvik, E. (2013). *Vitenskapsteori for politiet : Tenkemåter i kunnskapsstyrt politiarbeid*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Politiet. (2017). *Tilrettelagte avhør 2016*. Hentet fra <https://www.politiet.no/globalassets/04-aktuelt-tall-og-fakta/tilrettelagte-avhor/tilrettelagt-avhor-2016.pdf>

Politiet. (2018). *Anmeldt kriminalitet og straffesaksbehandling 2017*. Hentet fra <https://www.politiet.no/globalassets/04-aktuelt-tall-og-fakta/strasak/2017/strasak-2017.pdf>

Politiinstruksen. (1990). Alminnelig tjenesteinstruks for politiet (FOR-1990-06-22-3963).

Riksadvokaten. (2008). *Familievold*. (Rundskriv nr. 3/2008). Hentet fra <https://www.riksadvokaten.no/wp-content/uploads/2017/09/Rundskriv-2008-3-Familievold.pdf>

Riksadvokaten. (2014) *Avhør av barn*. [Brev fra Riksadvokaten]. Oslo: Riksadvokaten. Hentet fra <https://www.riksadvokaten.no/wp-content/uploads/2017/10/Avh%C3%B8r-av-barn-brev-av-27-juni-2014.pdf>

Riksadvokaten. (2015) *Tilrettelagte avhør - direktiver og retningslinjer*. [Brev fra Riksadvokaten]. Oslo: Riksadvokaten. Hentet fra <https://www.riksadvokaten.no/wp-content/uploads/2017/10/Tilrettelagte-avh%C3%B8r-direktiver-og-retningslinjer-1.pdf>

Rt. 2010 s. 949. Hentet fra <https://lovdata.no/pro/#document/HRSTR/avgjorelse/hr-2010-1426-a?searchResultContext=1167&rowNumber=1&totalHits=170>

Skarpenes, N. (2015, 13. november). Politiarbeid på stedet vil løfte politiet [Blogginnlegg]. Hentet fra <https://www.phs.no/om-phs/sjefsbloggen/politiarbeid-pa-stedet-vil-lofte-politiet/>

Statistisk sentralbyrå (2018, 21.mars). Historisk få lovbrudd anmeldt i 2017. Hentet fra <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/historisk-fa-lovbrudd-anmeldt-i-2017>

Straffeloven. (2005). Lov om straff (LOV-2005-05-20-28).

Straffeprosessloven. (1981). Lov om rettergangsmåten i straffesaker (LOV-2018-12-20-114).

Vergemålsloven. (2010). Lov om vergemål (LOV-2010-03-26-9).

Øverlien, C. (2012). *Vold i hjemmet : Barns strategier*. Oslo: Universitetsforlaget.

Øverlien, C., & Aas, G. (2015). The police patrols and children experiencing domestic violence. *Police Practice and Research*, 17(5), 1-14.

6.1 Selvvalgt litteratur

Aas, G. (2014). *Politiet og familievolden*. Oslo: Universitetsforlaget. (Antall sider: 255).

Christensen, E. (2000). En oppvekst med vold. I L. Persson (Red.), *Når mor får bank – en mosaik om børn i voldsramte familier* (s. 27-55). København: Socialt Udviklingscenter SUS. (Antall sider: 29).

Isdal, P. (2000). *Meningen med volden*. Oslo: Kommuneforlaget. (Antall sider: 35 (35-69)).

Mevik, K. & Edvardsen, O. (2016). Barns rett til beskyttelse og medbestemmelse - med utgangspunkt i barnekonvensjonen. I K. Mevik, O. G. Lillevik & O. Edvardsen (Red.), *Vold mot barn* (s. 52-67). Oslo: Gyldendal akademisk. (Antall sider: 16).

Øverlien, C. (2012). *Vold i hjemmet : Barns strategier*. Oslo: Universitetsforlaget. (Antall sider: 248).

Øverlien, C., & Aas, G. (2015). The police patrols and children experiencing domestic violence. *Police Practice and Research*, 17(5), 1-14. (Antall sider: 15).